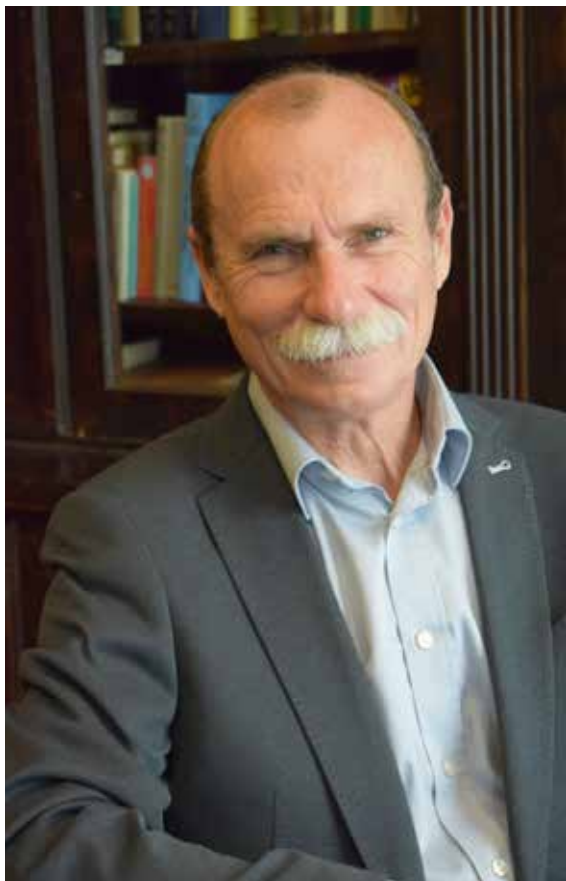

HUMOR ÉS SPORT A SZLÁV KULTÚRÁKBAN

KÖSZÖNTŐ KÖTET
A 60 ÉVES LUKÁCS ISTVÁN TISZTELETÉRE

OPERA SLAVICA BUDAPESTINENSIA
SYMPOSIA SLAVICA

HUMOR ÉS SPORT A SZLÁV KULTÚRÁKBAN

KÖSZÖNTŐ KÖTET
A 60 ÉVES LUKÁCS ISTVÁN TISZTELETÉRE

Szerkesztette
Kiss Szemán Róbert

ELTE BTK
Szláv Filológiai Tanszék
Budapest, 2019

A KIADVÁNY TÁMOGATÓI
Zuglói Szlovákok Önkormányzata, Budapest
Terézvárosi Szlovák Önkormányzat, Budapest

SZAKMAI LEKTOROK

Bajzek Mária

Berkes Tamás

MŰSZAKI SZERKESZTŐ ÉS TÖRDELŐ
Janiec-Nyitrai Agnieszka

© Szerzők

ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék

Kiadja az ELTE BTK Szláv Filológiai Tanszék
Felelős kiadó a Szláv Filológiai Tanszék vezetője

A borítót tervezte: Sellyei Tamás Ottó

Nyomdai kivitelezés: Robinco Kft.

ISSN 1789-3976

ISBN 978-963-489-163-5

TARTALOM

MILOSEVITS PÉTER: Foci, pingpong, irodalom	7
--	---

HUMOR

BAŃCZEROWSKI JANUSZ: A pletyka mint a manipuláció eszköze ..	14
CSÁSZÁRI ÉVA: A humor mint a dialektológia segédeszköze	24
GYIVICSÁN ANNA: A kifigurázott kispolgár mint a szlovák irodalom egyik jellegzetes alakja (Mozaikok 1830–1930)	32
GYÖNGYÖSI MÁRIA: Alekszandr Blok kései tréfás verseiről	42
ISTVÁN ANNA: Jozef Ignác Bajza anekdotái	56
DRAGAN JAKOVLJEVIĆ: Univerzalna dimenzija humora Branislava Nušića	66
AGNIESZKA JANIEC-NYITRAI: Resna zabava. Paradoksi sodobne kulture v kolumnah Dorote Masłowske <i>Kako prevzeti nadzor nad svetom, ne da bi šli od doma</i> (2017)	76
KISS SZEMÁN RÓBERT: A humor a szláv nemzeti emblematizmus eszköztárában Ján Kollár szláv paradicsomának példái alapján	87
KROÓ KATALIN: A nevetés mint többszörös szignál Dosztojevskij <i>A félkegyelmű</i> c. regényében	102
MANN JOLÁN: Miroslav Krleža <i>Petrica Kerempuh</i> balladáinak „mundus inversus”-a	116
NAGY ISTVÁN: Arc és álarc (Zoscenko humoráról)	127
RÁGYANSZKI GYÖRGY: „Ich taufe dich des Sohnes und des heiligen Geistes.” A nyelvi kódváltás mámoros forrásai	132
SZABÓ TÜNDE: Színház a regényben: A <i>Lear</i> király és <i>Jákob</i> <i>lajtorjája</i>	127

URKOM ALEKSANDER: Mennyire humoros a humor? A pejor minősítés vizsgálata az új magyar–szerb szótárban	157
VÁRNAI DOROTA: Lengyelek „görbe tükre” a 16., 17. századi lengyel irodalomban	171
ZSILÁK MÁRIA: 19. századi katonahumor (Chovanyecz Mihály kéziratot katonai naplójából)	178

SPORT

DUDÁS ELŐD: A horvát és magyar sportterminológia	190
DUDÁS MÁRIA: <i>Magas labda</i> és a többiek a magyar és bolgár nyelvben	199
MÁRIA IMRICHOVÁ: Mintavétel a mai szlovák fiatalok szókincséből	210
MENYHÁRT KRISZTINA: A bolgár lóversenyek szent Teodor kultuszának tükrében és magyar párhuzamaik	219
MÉSZÁROS ANDOR: „Hegyjáró bajtársak ott a magyar földön – hadd szóljak hozzátok egyszer én is...” A Júliai-Alpok magyar költője, Tarczay Gizella	231
PÁTROVICS PÉTER: A lengyel kosárlabda szaknyelvének néhány kifejezéséről	242
MLADEN PAVIČIĆ: Jugoszlávia, a sport hazája (a sport megjelenítése három 21. századi szlovén regényben, délszláv bevándorló elbeszélővel)	250
Tabula gratulatoria	261

RESNA ZABAVA PARADOKSI SODOBNE KULTURE V KOLUMNAH DOROTE MASŁOWSKIE KAKO PREVZETI NADZOR NAD SVETOM, NE DA BI ŠLI OD DOMA (2017)

AGNIESZKA JANIEC-NYITRAI

janiec.nyitrai@gmail.com

Abstrakt: Celem artykułu będzie analiza wybranych tekstów Doroty Masłowskiej z lat 2013-2016, pierwotnie publikowanych w internetowym czasopiśmie „Dwutygodnik”, zebranych w tomie *Jak przejąć kontrolę nad światem nie wychodząc z domu*. Szczególną wagę poświęcę analizie rozważań autorki na temat współczesnej rozrywki i jej przemian. Punktem wyjścia będzie refleksja o iluzoryczności współczesnej kultury oraz o języku, którym Masłowska operuje starając się jak najpełniej oddać tę cechę współczesności.

Słowa kluczowe: Dorota Masłowska, felieton, rozrywka, współczesna polska literatura

Uvod

Dorota Masłowska sodi med najpomembnejše ustvarjalce sodobne poljske kulture. Pahljača njenega umetniškega delovanja je nenavadno široka: objavlja romane, drame, kolumne, nastopa in poje kot Mister D, izdaja plošče in je dejavna v medijih. Odlično je bil sprejet njen prvi roman *Poljsko-ruska vojna pod belo-rdečo zastavo* (*Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną*, 2002), ki ga je napisala med pripravljanjem na maturo. Knjiga je dobesedno pretresla svet poljske književnosti in – kot neverjetno izvirne jezikovni eksperiment – postala tudi velika založniška uspešnica. Komajda devetnajstletna debitantka je v poljski prozi izvedla revolucijo, pokazala je, kaj je ustvarjalno mogoče narediti z jezikovnim gradivom, dosegla je mojstrstvo v iskanju jezikovnega navdiha v različnih okoljih, npr. z uporabo mladinskega slenga (Moch 2004: 97–115). Kmalu je njen specifični pisateljski stil postal determinanta novih teženj v ustvarjalnosti mlade generacije poljskih pisateljev, izhodiščna točka umetniških iskanj

in svojevrstna orientacijska točka za poskuse opisa sodobnosti (Antonik 2016: 415).

Leta 2006 je Masłowska za svoj drugi roman *Kraljičin pav* (*Paw królowej*, 2005) prejela prestižno nagrado Nike. Sledili sta drami *Revna Romuna, ki govorita poljsko* (*Dwoje biednych Rumunów mówiących po polsku*, 2006) in *Pri nas je vse v redu* (*Między nami dobrze jest*, 2008). Nato je izšel roman *Draga, ubila sem najine mačke* (*Kochanie, zabiłam nasze koty*, 2012), za njim pa mlajšim bralcem namenjena knjiga *Kako sem postala čarovnica: avtobiografski roman za odrasle in otroke* (*Jak zostałam wiedźmą: opowieść autobiograficzna dla dorosłych i dzieci*, 2014) ter roman *Drugi ljudje* (*Inni ludzie*, 2018). Masłowska tudi redno objavlja kolumne v priljubljenih poljskih revijah kot *Przekrój*, *Wysockie obcasy* in *Zwierciadło*. Doslej so njeni publicistični zapisi izšli v knjigah *Več kot lahko poješ* (*Więcej niż możesz zjeść*, 2015) in *Kako prevzeti nadzor nad svetom, ne da bi šli od doma* (*Jak przejąć kontrolę nad światem nie wychodząc z domu*, 2017).

Romaneskní prvenec Masłowske je bil preveden v številne jezike, in sicer v angleščino, nemščino, španščino, ruščino, francoščino, češčino, slovaščino, madžarščino in slovenščino, čeprav je bilo prevajanje zaradi jezikovne nenavadnosti dela izjemno težko. To poudarja npr. Izabela Mroczek, ko analizira češki prevod (Mroczek 2012: 34), Anna Wendorff, ko preučuje težave, na katere je naletel španski prevajalec besedila (Wendorff 2014), pa tudi Katarzyna Bednarska in Kamil Szafraniec, ki sta poudarila nujnost številnih pripomb v slovenskem prevodu Tatjane Jamnik (Bednarska, Szafraniec 2017: 216).

V svojem opusu pisateljica pogosto sega po slengovskih izrazih, razvejanih vulgarizmih in neologizmih, kar prevajalcem dodatno otežuje delo (Szafraniec 2015). Masłowska pogosto ne upošteva pravopisnih pravil in nalašč krši načela poljske skladnje (Aliuk 2010: 17). S tem njeno delo sledi pisateljski tradiciji Stanisława Ignacyja Witkiewicza, Mirona Białoszewskega in Witolda Gombrowicza, ki so povezovali jezikovni eksperiment in filozofsko sporočilo (Nadana 2013: 180).

V svojem opusu se Masłowska loteva pomembnih družbenih vprašanj. Z ironijo in posmehovanjem sledi spremembam v sodobni kulturi in demaskira zlaganost na skoraj vseh življenjskih področjih. Masłowsko zanimata poljstvo in njegove spremembe.

Podobno kot največji poljski pisatelji – npr. že omenjeni Witold Gombrowicz in Sławomir Mrożek – se spopada z bremenom poljstva. Masłowska opazuje dinamiko spreminjanja narodnih stereotipov, v izkrivljenem zrcalu upodablja domoljubje (Fiut 2014: 241) in ponovno opredeljuje domoljubno naracijo (Lewandowska 2013). Brez milosti obračunava s stereotipi, ki vladajo v medijih. V izkrivljenem zrcalu prikazuje pasti popkulture, plitkost različnih diskurzov in modnih naracij, kar je bilo mogoče zaznati že v njenem romanesknem prvencu. V *Poljsko-ruski vojni pod belo-rdečo zastavo* parodistično obravnava tako ekološki, anarhistični, levičarski, feministični in antiglobalistični kot tudi konservativno-katoliški diskurz (Fiut 2014: 245). Njeni romani in drame nihajo na meji kiča in groteske, zanje so pogosto značilne izrazito metaliterarne poteze. Masłowska neredko sega po oblikah, ki veljajo za nizke, žonglira s slogani, sposojenimi iz reklamnih gesel, prikazuje izpraznjenost sodobnega jezika, ki so mu bili odvzeti pomeni, in krizo medčloveške komunikacije. Lastnosti njenega stila, ki parazitira na različnih zlaganih naracijah in diskurzih, je sijajno opredelila Claudia Snochowska-Gonzalez:

„Na tako usodo po vrsti naletijo različni jeziki, ki padejo v besedoreznicco Dorote Masłowske: jezik reklam, divjega kapitalizma in potrošništva, jezik ksenofobnega poljstva, poljskih resentimentov, megalomanije in imperializma, jezik anarhističnih, ekoloških in feminističnih letakov, jezik poljskih mačev, jezik domačega branja, mladinskih in ženskih revij, jezik avantgardne in olikane študentarije, jezik zaskrbljenih literarnih kritikov...” (Snochowska-Gonzalez 2016: 3)

Najpomembnejši značilnosti pisateljice sta fenomenalen jezikovni posluš in popoln čut za opazovanje.

Cilj prispevka bo analiza izbranih zapisov Dorote Masłowske iz let 2013–2016, ki so bili najprej objavljeni v spletnem glasilu *Dwutygodnik* (www.dwutygodnik.com), nato pa zbrani v knjigi *Kako prevzeti nadzor nad svetom, ne da bi šli od doma*. Posebno pozornost bom posvetila analizi razglabljanj pisateljice o sodobni zabavi in njenih variantah. Izhodišče bo refleksija o iluzornosti sodobne kulture in o jeziku, s katerim Masłowska operira, ko se trudi v kar največji meri predstaviti to značilnost sodobnega časa. Ravno skozi natančnejše opazovanje široko razumljene zabave – nadaljevalank, radijskih oddaj in komercialnih revij – je

mogoče bolje razumeti fenomen sodobne kulture, ki je hkrati zapletena, večpomenska, na neki način tudi primitivna, zabavna in grozna. Etimologija poljske besede *rozrywka* (zabava) je nadvse zanimiva – verjetno izhaja iz glagola *rozrywać* (raztrgati, razgnati'), v smislu žalosti, nesreče, bolečine, torej gre za uničevanje tega, kar je neprijetno, tega, kar človeka mori. Vendar pa je bil še v 19. stoletju namesto besede *rozrywka* v rabi izraz *krotochwila*. Kot kaže že sama beseda, je *krotochwila* nekaj, kar ljudem krajša čas, ga dela prijetnejšega, povzroča, da mineva hitreje.

Sam naslov tega prispevka se niti najmanj ne navezuje na Platonovo idejo resne zabave (Platon 1997: 269). Platon je trdil, da je zabava poleg znanosti najresnejša dejavnost v človekovem življenju, je oblika čaščenja bogov, torej dejavnost, ki sodi v sfero *sacrum*. Zabava, o kateri pišem v kontekstu kolumn Masłowske, je resna, ker razkriva mehanizme, ki vodijo sodobno kulturo. Preučevanje zabave je torej pomembna sestavina ugotavljanja stanja sodobnega človeka. V prispevku bom sledila Masłowski po vijugah sodobnega sveta pri poglobljanju v *Vedo o Nepomembnem in Groznem*, kot je zapisala v spremni besedi svoje knjige (Masłowska 2017: 226).

Zaslepljeni z nadomestkom življenja

Aleksander Fiut v svoji interpretaciji del Masłowske s pomenljivim naslovom *Pod oblastjo navideznosti? (We władzy pozor?)* postavlja tezo, da mlada pisateljica pri ustvarjanju sveta svojih romanov pogosto sega po antinomijo navideznost/imitacija vs. resnica.

„Roman Masłowske prikazuje svet, ki je izgubil popolnoma vse vrednote, njegove lupine pa tudi ne vzbujajo posebnega navdušenja. Skupaj ga tvorijo zlagane predstave, zlagane ideologije, narejeni pomeni“ (Fiut 2014: 242).

Kaže, da na podoben način gradi Masłowska svojo vizijo sodobnega sveta v kolumnah, zbranih v knjigi *Kako prevzeti nadzor nad svetom, ne da bi šli od doma*.

Masłowska kaže na določeno narejenost, imitativnost, iluzornost kot prevladujočo značilnost sodobnosti s pomočjo analize pojavnih oblik vsakdanje kulture. V svojih kolumnah piše

o priljubljenih televizijskih nadaljevankah, ki oblikujejo človeško zavest in nanjo vplivajo, analizira besedila priljubljenih pesmi z nižjih polic, sega po kuharskih revijah, preiskuje skrivne kotičke interneta, pozorno posluša radijske oddaje.

Pisateljica posveča posebno pozornost vlogi nadaljevank v sodobni kulturi. Podobne so lahko dostopnim, legalnim, hkrati pa trdim drogam, ki povzročajo močno odvisnost (Masłowska 2017: 22). Nadaljevanka po njenem mnenju predstavlja neke vrste zgoščeno, intenzivno in hitro življenje (Masłowska 2017: 23), je pa seveda le imitacija resničnosti. Gledalec se pogloblja v peripetije junakov, namesto da bi se, kot slikovito piše Masłowska, spoprijel z resničnostjo (Masłowska 2017: 22). Notorično gledanje nadaljevank je vrsta bega pred sedanostjo, način umika pred tukaj in zdaj. Kompulzivno gledanje pomirja, preganja tesnobe misli (Masłowska 2017: 40), ko pa ga je konec, pusti v gledalcu praznino, notranjo negotovost in žalost. Pisateljica slikovito opisuje svoja občutja ob koncu gledanja sezone nadaljevanke: „Tudaj me je več dni trajajoči tok vrgel na breg podivjano, odtujeno, zavito v odejo“ (Masłowska 2017: 25). Ta podivjanost je logična posledica dolgega bivanja v neresničnem svetu.

Sodobna kultura, ki jo posebej ljubijo nadaljevanke, ne nudi počitka od resničnosti, ne predstavlja katarze, temveč je imitacija sveta, v katerem je ljudem usojeno živeti. To je zabava, razvedrilo, ki je izgubilo svojo vlogo, razvedrilo, ki je samozadostno in jalovo. Ne brani pred zlom, ne opisuje sveta, ne pronica pod površino pojavov, nima didaktične vloge, a nenehno potrjuje, utrjuje aktualni položaj, omamlja človeka, ga notranje uspava. Gledalec zapada v letargijo, pozablja na obdajajoči ga svet, zamejuje se od resničnosti, zapira se v svet, ki si ga je umetno ustvaril.

Masłowska tudi raziskuje in opisuje ekstremen pojav – psevdodokumentarne nadaljevanke, katerih gledanje v resnici žali gledalčevo inteligenco:

„Dogodki se dogajajo, hkrati pa jih junaki opisujejo, pripovedovalec jih povzema, kratki povzetki pa so tudi v podnapisih. Zahvaljujoč temu je mogoče te oddaje začeti gledati celo v zadnji minuti, sploh pa je težko česar koli ne razumeti“ (Masłowska 2017: 128)

Gledalec je obravnavan kot duševno prizadeta oseba ali otrok, ki še ničesar ne razume in ne zmore vzročno-posledičnega raz-

mišljanja. Infantilizacija sporočila povzroča devalvacijo vsebine. Vsiljiva „razvedritev“ kulture s tem začenja ogrožati tako njo samo kot tudi človeka. Ta proces je podrobno opisal Neil Postman v knjigi *Na smrt se zabavamo*, ki je bridka refleksija o stanju ameriške družbe:

„V položaju, ko človeštvo omamlja banalnost, ko kulturno življenje postaja na novo definirano kot nenehna zabava, ko javni dialog postaja podoben čebljanju dojenčkov, ko družba na koncu postaja avditorij, njegov javni interes pa vodvilska predstava – je narod ogrožen, možnost smrti kulture pa neizogibna“ (Postman 2002: 220)

Trivializacijo vsebine Masłowska prikazuje tudi na primeru radijskih oddaj, ki postajajo neskončen niz onomatopej, agresivnih reklam, zmedenih komentarjev ter praznih šal. V kaosu besed počasi izginja smisel. Napovedovalce fascinira njihov lastni govor in ko napeto poslušajo prazno govoričenje, jih opajajo besede, ki ničesar ne sporočajo, ne vsebujejo nobenih pomenov, samo zapolnjujejo čas, so blebetanje, opis resničnosti, ki ne obstaja (Masłowska 2017: 207).

Nadrejena kategorija, cilj, ki je vodilo tako radijskih kot televizijskih oddaj, je zagotavljanje ugodja poslušalcem in gledalcem.

„[...] naša politika, religija, informativne oddaje, šport, šolstvo in trgovina so se preoblikovali v prijetne dodatke šovbiznisa, in to pretežno brez kakršnihkoli protestov in celo brez večjega zanimanja. Posledica tega je, da smo narod, ki je korak od tega, da se bo zabaval na smrt“ (Postman 2002: 20)

Masłowska opozarja na hipnotično vplivno moč nadaljevanj, priljubljenih pesmi, reklam. Njihova moč je ogromna. Gledalcu in poslušalcu vbijajo v glavo konkretne sheme, ga silijo h konkretnim reakcijam. „[...] teksti dolgo ostajajo v glavah in nadomestijo fragmente lastnih misli ...“ (Masłowska 2017: 62). Zabava, ki jo opisuje Masłowska, človeka obsede, ne da mu miru, pred njo ne more pobegniti, ne da mu počitka. Omamljen od nagrjadene preobilice zabave se brezvoljno in pasivno prepusti njenemu učinku.

Masłowska ne ocenjuje sodobne kulture s pozicije vsevednega kritika, vzvišenega potrošnika visoke kulture, temveč s pozicije oškodovanca, človeka, ki sta ga prizadela grozeča magija in

opojna privlačnost nadaljevanj in psevdodokumentarnih nadaljevanj, človeka, ki ga je potegnilo v vrtinec norega in kaotičnega plesa sodobne kulture. Ta kultura je vitalna, dinamična, polna moči in ljudje, ki jih nenehno ter na vsakem koraku bombardira kultura te vrste, postanejo nemočni. Cenena imitacija življenja jim začenja zadoščati, mehanično sledijo usodam junakov, podlegajo cenenemu čustvovanju in živijo v svetu iluzij.

Jezik kolumn Masłowske

Kolumne Masłowske so grenka vivisekcija stanja sodobne kulture. Ko beremo humorja polne zapise, pogosto posmehljive, na videz lahkotne in ironične, se nam zarisuje mestoma grozljiva podoba sodobne, infantilne in spačene kulture, katere glavni cilj je razvedrilo. Masłowska nenavadno pronicljivo razkriva postopno degeneracijo kulture, neizvirnost motivov in stilov, izumetničenost naracije, površnost pojavov. Jezik, ki ga uporablja pisateljica, spominja na pojave, ki jih opisuje, njegove značilnosti so hibridnost, kaotičnost in neka vrsta palimpsestnosti. „Za vsa njena dela so značilne aluzije in parafraze, mreža citatov in kriptocitatov iz del književnih in filozofskih klasikov, vendar jih pisateljica običajno uvršča v ironičen in posmehljiv kontekst“ (Fiut 2014: 245)

Sama Masłowska na neki način parazitira kulturo, ki jo preučuje in opisuje. Prav kultura, iz katere pisateljica izvira, soustvarja in navdihuje njo, natančneje njen jezik. Masłowska prevzema značilnosti, stil in prijeme, ki so znani iz sodobne kulture, ko z uporabo sodobnega jezika natančno razkriva imitativni značaj sodobnosti. Trudi se pokazati izmaličenost in plitkost kulture ter jo premagati z njenim lastnim orožjem.

Pogled Masłowske na sodobno kulturo in zabavo seveda na neki način določa tema, ki jo opisuje. Metaforično povedano je njen jezik okužila bolezen, ki razkraja sodobnost.

„To pomeni, da je njen jezik [jezik njenega prvega romana – A]N] ponaredek in mešanica vsega, kar je najslabšega: sestavljajo ga „zastrupljene, sprevržene“ vrednote – med seboj pomešane frazeološke zveze, diskurzi, slogani, gesla, manifesti. Vsaka beseda, ki se ujame v zanke tega jezika, postane podrejena, zapackana in izrojena“ (Snochowska-Gonzalez 2016: 3)

Za Masłowsko je značilno nezaupanje do vsega, kar je videti pristno in pošteno, občutljivo zaznava zlaganost, vsak pojav navideznosti in imitacije. Zaradi tega prav z jezikovno ekvilibristiko razkriva posnemovalnost in izumetničenost sodobnosti.

Jezik njenih književnih del je nenavadno živ, navdušujoč, čeprav na trenutke tudi moreč. Ob izidu romanesknega prvenca so se pojavili glasovi, da glavna vrednota njenega dela tiči v jezikovnem eksperimentu, ki ga pisateljica izvaja na živem tkivu poljskega jezika, zato je treba prav to plast romana jezikovno natančno preiskati (Orzechowska 2017: 114). Vendar pa po mnenju nekaterih preučevalcev ravno jezikovna virtuoznost besedil in operiranje z različnimi registri poljskega jezika neposredno pronicata na pomensko raven in, kot piše Agnieszka Wójtowicz-Zajac v analizi *Poljsko-ruske vojne*, snov romana postane jezik glavnega junaka (Wójtowicz-Zajac 2016: 306), jezikovne ravni pa ni mogoče ločiti od pomenske. „V prozi Masłowske se ljudje pojavljajo skozi jezik. Njihov jezik govori – govori resnico o njih in o kulturi, ki jih zavrača“ (Czubała 2012: 211).

Podobno težnjo je mogoče opaziti v pisateljičinih kolumnah, saj tudi v njih jezik razkriva resnico o svetu.

Sklep

Masłowska v svojih kolumnah pozorno spremlja pojave sodobne popkulture, sledi deročemu toku življenja, kot ga prikazujejo mediji – televizija, tisk, tudi internet. Ne predlaga receptov, kako priti iz slepe ulice, v kateri se je znašel sodobni človek, zagledan v imitacijo resničnosti, ne nudi lahke utehe. Razkrinkava iluzijo, opaža deformacije v sodobnem svetu, a je hkrati prepričana, da ni bega pred imitacijo in površnostjo. Sodobni svet je minljiv, površen, junaki množične fantazije, ki se znajdejo na piedestalu, pa dan pozneje pozabljeni in preživeti popolnoma propadejo in postanejo predmet posmehovanja.

Diagnoze, ki jih postavlja pisateljica, so znane iz razglabljanj raziskovalcev kulture – sociologov, filozofov, zgodovinarjev – ker pa so posredovane na izjemno izviren način, z uporabo svojstvenega jezika, s tem pridobijo nove, zanimive razsežnosti.

„Dela Masłowske bralca neizogibno spominjajo na filozofe in znanstvenike, ki so ta položaj sodobne civilizacije napovedali, zdaj pa ga diagnosticirajo. Ob tej priložnosti lahko črpamo številne citate iz zapisov prerokov dekadence in glasnikov pogube, McLuhana, Tofflerja, Marcuseja, Benjamina, Baumana, Baudrillarda” (Fiut 2014: 242).

S tem se vključuje v tok brezkompromisne kritike sodobnosti, ne da bi se odpovedala visoko umetniškimi izraznim sredstvom. Masłowska krši konvencije, sili k razmišljanju, draži, vzbuja močna čustva, bralca ne pušča brezbržnega in ravno z jezikom kritizira zlagane, izumetničene vzorce, ki jih predlaga kultura nadaljevanj, reklam in radijskih psevdooddaj.

„Nenehna konfrontacija, ki poteka v ‚šepavem jeziku‘ proze Masłowske, se veže s parodističnim miksom in mehčanjem kulturnih, šolskih in zgodovinskih vzorcev, ki vsiljujejo svojo dominacijo” (Czubala 2012: 209).

Kolumne Masłowske je torej mogoče imeti za pomemben in resen glas v debati o formah in deformacijah sodobne kulture. Z osredotočenjem na navidežno nepomembne sodobne pojave – nadaljevanke, besedila popevk, kuharske revije – pisateljica kaže, kakšne bolezni razjedajo sodobni svet, v katerem bivajo njeni sodobniki.

Njene ugotovitve so žalostne, podoba, ki jo nudi, pa na nekaterih mestih vzbuja grozo. Bralec hote ali ne hote postaja udeleženec zabave, ki je popolnoma resna, saj pripelje do resnih ugotovitev. Sodobna zabava je torej v tem smislu okrutna *krotochwila*, ki krajša in nepovratno jemlje čas, dan vsakemu izmed nas.

ford. Mladen Pavičić

BIBLIOGRAFIJA

- ALIUK Ana, 2010: Wykorzystywanie środków stylistyczno-składniowych w przekazywaniu emocji w *Wojnie polsko-ruskiej pod flagą biało-czerwoną* Doroty Masłowskiej, *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Linguistica*, 45, 17–28.
- ANTONIK Dominik, 2016: *Dorota Masłowska: transmedialny projekt osobowościowy*. In: HOPFINGER Maryla, ZIĄTEK Zygmunt, ŻUKOWSKI Tomasz (red.) *Między sztuką a codziennością*. Warszawa, Wydawnictwo IBL PAN, 399–443.

- BEDNARSKA Katarzyna, SZAFRANIEC Kamil, 2017: Przypisy tłumacza w wybranych słoweńskich przekładach literatury polskiej, *Przekłady literatur słowiańskich. Parateksty w odbiorze przekładu*, 1/8, 205–218.
- CZUBAŁA Henryk, 2012: Zakazane dzielnice. O twórczości Doroty Masłowskiej, *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria*, XII, 205–213.
- FIUT Aleksander, 2014: We władzy pozoru? *Teksty Drugie*, 1, 241–248.
- LEWANDOWSKA Agata, 2013: Postzależnościowe narracje patriotyczne w wybranych tekstach Doroty Masłowskiej, Dawida Bieńkowskiego i Ignacego Karpowicza, *Porównania*, 12, 73–85.
- MASŁOWSKA Dorota, 2017: *Jak przejąć kontrolę nad światem nie wychodząc z domu*. Warszawa: Wydawnictwo Literackie.
- MOCH Włodzimierz, 2004: Język dresiarzy w powieści Doroty Masłowskiej *Wojna polsko-ruska pod flagą białą-czerwoną*, *Linguistica Bidgostiana*, 1, 97–115.
- MROCZEK Izabela, 2012: Kilka uwag o czeskim przekładzie *Pawia królowej Doroty Masłowskiej*. *Przekłady literatur słowiańskich*, 3/1, 32–44.
- NADANA Katarzyna, 2013: How to Be a Queen. *Teksty Drugie. Special Issue – English Edition*, 1, 174–180.
- ORZECZOWSKA Joanna, 2017: Innowacje w kolokacjach w *Wojnie polsko-ruskiej pod flagą białą-czerwoną* Doroty Masłowskiej i ich tłumaczenie na język rosyjski, *Acta Polono-Ruthenica*, XXII, 143–151.
- PLATON 1997: *Prawa*. Warszawa, Alfa.
- POSTMAN Neil, 2002: *Zabawić się na śmierć*. Warszawa, Muza.
- SNOCHOWSKA-GONZALEZ Claudia, 2016: Od odrzucenia ironii ku jej afirmacji. Dorota Masłowska w poszukiwaniu „my”, *Studia Litteraria et Historica*, 5, 1–50.
- SZAFRANIEC Kamil, 2015: Norma v prevodu poljskega slenga v slovenščino? *Obdobja 34. Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis*, 1. del, 713–720.

- WENDORFF Anna, 2014: *La traducción al español de »Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną« de Dorota Masłowska*. In: GASZYŃSKA-MAGIERA Małgorzata, NOWICKA Justyna Cecylia (red.) *Traducción: Contextos e implicaciones*. Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 57–66.
- WÓJTOWICZ-ZAJĄC Agnieszka, 2016: Świat w języku. O prozie Doroty Masłowskiej. In: NĘCKA Agnieszka, NOWACKI Dariusz, PASTERSKA Jolanta (red.), *Skład osobowy: Szkice o prozaikach współczesnych*. Cz. 2, Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 303–331.